

Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsi - 5

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu çətin və şərəfli yol keçmişdir. İnstitut zəngin, çoxsaxəli araşdırma ənənələri və ədəbiyyatşünaslıq elminin fədakar alimlərinin istedadı, bacarığı və işgüzarlığı sayəsində Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin tarixi qatlarının aşkarlanması, qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi istiqamətində mühüm işlər görür. Respublikamız öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra institutda aparılan tədqiqat işləri milli istiqlal məfkurəsinin, azərbaycançılıq ideologiyasının işığında aparılır. Azərbaycan elminin sistemli, davamlı və fundamental şəkildə araşdırılmasını stimullaşdıran prioritet məsələlərdən biri də onun mükəmməl struktur vahidlərinin yaradılması və kadrların potensial gücündən doğru və səmərəli şəkildə istifadəsidir. Məhz Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun elmi inkişaf yolunun müəyyənlişməsi, mühüm nailiyyətlərin əldə edilməsi və böyük uğurlara imza atılması akademik İsa Həbibbəylinin düzgün, prinsiplial mövqeyi və uğurlu fəaliyyəti ilə həyata keçirilir. Son beş-altı ildə institutun bir çox uğurlara imza atması da akademik İsa Həbibbəylinin öz işinə qəlbən bağlanması və böyük yaradıcı potensialına malik olması ilə izah oluna bilər. Akademikin institutda fəaliyyətə başladığı dövrdən bir təşkilatçı kimi imza atdığı ən önəmli işlərdən biri də onun təşəbbüsü ilə bir neçə şöbənin yaradılmasıdır. Böyük zərurətin nəticəsi kimi onun 2014-cü ilin 24 iyununda yaratdığı Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsi Azərbaycan milli mətbuatımızın açılmamış səhifələrinin aşkarlanması və xalqa çatdırılması istiqamətində mühüm işlər görür. Şöbənin tarixinə nəzər saldıqda məlum olur ki, ayrı-ayrı dövrlərdə bu missiyanı həyata keçirən və müxtəlif adlar altında fəaliyyət göstərən şöbələr olmuş, təəssüf ki, onlar uzun müddət fəaliyyət göstərə bilməmişlər. Məsələn, professor Məmmədəğa Şirəliyevin rəhbərlik etdiyi İnstitut Elmi Şurasının 1961-ci il 1 iyul tarixli qərarı ilə Dövrü Mətbuat və Bibliografiya şöbəsi yaradılmış və molla-nəsrəddinçi alim, professor Nazim Axundov bu qurumun müdiri vəzifəsinə təyin edilmişdir. Şöbə 10 il fəaliyyət göstərmiş və milli mətbuatımızın araşdırılması istiqamətində xeyli işlər görərək "Azərbaycan dövrü mətbuatı", "Azərbaycan satira jurnalları", "Satirik "Zənbur" jurnalı", "Məktəb jurnalında ədəbiyyat məsələləri" ("Dəbistan", "Rəhbər", "Məktəb"), "Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında "İnqilab və mədəniyyət" jurnalının rolu" və başqa tədqiqatlar, "Mirzə Ələkbər Sabir", "Cəfər Cabbarlı", "Səməd Vurğun" kitablarını nəşr etdirmişdir.

1971-ci ildə Dövrü Mətbuat və Bibliografiya şöbəsinin fəaliyyəti dayandırılır və qurumun Bibliografiya hissəsi Mətbuatşünaslıqla birləşdirilir.

15 illik fasilədən sonra yenidən professor Yaşar Qarayev 1986-cı ildə İnformasiya və Bibliografiya şöbəsi yaradır, professor İslam Ağayev qurumun müdiri təyin edilir. Müstəqilliyin ilk dövrlərində maliyyə böhranı bir sıra şöbələrlə yanaşı bu qurumun da ləğvinə gətirib çıxarır.

Nəhayət, 2014-cü ilin 24 iyununda Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsi yaradılır və bu quruma filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Şərəf Cəlilli rəhbərlik edir. Çox keçir ki, 2014-cü ilin oktyabr ayında filologiya elmləri doktoru, professor Asif Rüstəmli şöbənin müdiri təyin olunur. O, 2018-ci ilin oktyabrına kimi burada fəaliyyət göstərmiş, bu dövr ərzində şöbə əməkdaşları tərəfindən "Mətbuat tarixi və publisistika məsələləri" (2016) adlı elmi məqalələr toplusu hazırlanmış və akademik İsa Həbibbəylinin ön sözü ilə işıq üzünə görmüşdür. Bununla yanaşı şöbə əməkdaşlarından elmlər doktorları Asif Rüstəmli, Elçin Mehraliyev, fəlsəfə doktoru Ayaz Vəfəli, Rauf Sadıxov, Gülbəniz Babayeva, elmi işçilər mərhum Müştəba Əliyev, Aynurə Paşayevanın (indi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru) və Şəbnəm Şəfizadənin iştirakı ilə "Ziyayi-Qafqaziyyə" və "Kəşkül" qəzetləri müasir əlifbaya transfoneliterasiya edilmiş, "Molla Nəsrəddin" jurnalının ensiklopediyası üçün sözlük hazırlanmış, "Azərbaycan mətbuatının salnaməsi" üzərində iş aparılmış, "Həqiqəti-əfkar" qəzetinin tam dəsti Sankt-Peterburq arxivindən Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutuna gətirilmiş və tədqiqata cəlb edilmişdir. Bütün bunlardan əlavə "Yaşıl yarpaqlar" (1922) dərgisi nəşrə hazırlanmış,

"Ədəbiyyat qəzeti" və ədəbi-mədəni mühit", "İstiqlal" qəzeti və gizli istiqlalçılar, "Hacı İbrahim Qasimovun publisistikası", "Multikultural mühitin sınaq dövrü həqiqətləri publisistikada", "Azərbaycan" jurnalında publisistika məsələləri və s. monoqrafiyalar nəşr edilmişdir.

Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsinin təşkilatçılığı ilə "Ziya" qəzetinin müasir əlifbaya transfoneliterasiyasının və nəşrinin təqdimat mərasimi (mart, 2015), "Mirzə Cəlil Yusifzadə" və "Həqiqəti-əfkar" qəzeti" (iyul, 2015), "Molla Nəsrəddin" jurnalının 110 illiyi münasibətilə "Sizi deyib gəlmişəm..." (aprel, 2016), "Heydər Əliyev və Azərbaycan mədəniyyəti" (may, 2016) və başqa mövzularda elmi konfranslar keçirilmişdir. Şöbənin fəaliyyəti dövründə "Zirədən başlanan yol", "Mirzə Bala Məhəmmədzadənin həyatı, yaradıcılığı və mühiti" (2018), "Cəfər Cabbarlı və milli istiqlal hərəkatı" (2018), "Ədəbiyyatşünaslıq elminin məbədi" (akademik İsa Həbibbəyli ilə müştərək) (2018), Gülnar Səmanın "Müstəqillik dövrü Azərbaycan poemaları" (rus dilində) (2018), "Sözümüz sözdür" (2019), Təhminə Vəliyevanın "Niq etiketləri Azərbaycan dilində və Azərbaycan dili tədrisində" (ingilis dilində) (2018) kitabları çap olunmuşdur. Şöbə əməkdaşlarının yüzlərlə elmi məqalələri həm ölkə daxilində, həm də onun hüdudlarından kənarında nəşr edilmiş və bu gün də bu proses davam etməkdədir.

Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsinin uğurlarından biri də akademik İsa Həbibbəylinin ideya müəllifi olduğu satirik mətbuatımızın zirvəsi olan "Molla Nəsrəddin" jurnalının ensiklope - diyasının hazırlanması prosesinin başa çatdırılmasıdır. Yaxın zamanlarda bu fundamental söz abidəmizin ensiklopediyası işıq üzünə gələcəkdir ki, bu da böyük Mirzə Cəlilin 150 illik yubileyinə Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun və şöbə əməkdaşlarının layiqli töhfəsidir. Eyni zamanda filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, aparıcı elmi işçi Gülbəniz Babayevanın bu yaxınlarda çapa hazırladığı "Molla Nəsrəddin və milli-mənəvi dəyərlər" adlı monoqrafiyası da böyük realist sənətkarın yubileyinə hədiyyə edilmişdir.

Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsi kadrların yeniləşməsi ilə də diqqəti cəlb edir. Son illərdə elmi işçilər Loğman Rəşidzadə, Gülnar Qasımlı, Dilbər Rzayeva və kiçik elmi işçi Təhminə Vəliyevanın şöbəyə gəlişi kadr potensialının gücünü daha da artırmışdır.

2018-ci ilin oktyabrından professor Asif Rüstəmli Ali Attestasiya Komissiyasında vəzifəyə təyin olunduqdan sonra şöbəyə filologiya elmləri doktoru, professor Vüqar Əhməd rəhbərlik edir. Şöbə əvvəl olduğu kimi bu gün də milli mətbuat tariximizin araşdırılması və tədqiqat istiqamətində böyük işlər görür. Professor Vüqar Əhmədin, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Gülbəniz Babayevanın, elmi işçi Gülnar Qasımlının milli televiziya və radio vasitəsilə mətbuat tariximizin təbliği istiqamətində gördüyü işlər təqdirəlayiqdir.

Fikrimi akademik İsa Həbibbəylinin şöbə haqqında söylədiyi bu xoş sözlərlə bitirmək istəyirəm: "Əminliklə vurğulamaq olar ki, Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsinin yaratmaqla yanlışlığa yol verilməyib, yeni qurum zərurət baxımından artıq özünü təsdiq mərhələsinə qədəm qoyub. Şöbənin əməkdaşlarının fəaliyyətini təqdir edir, gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyir və onlara elmi araşdırmalarında uğurlar arzulayıram!"

Biz də bu istəklərə qoşulur və fəaliyyətə başlamasının 5 ilini qeyd edən Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsinin əməkdaşlarına şərəfli və məsuliyyətli işlərində müvəffəqiyyətlər arzulayırıq!

Gülbəniz BABAYEVA,
AMEA Nizami Gəncəvi
adına Ədəbiyyat
İnstitutu,
Mətbuat tarixi və
publisistika şöbəsinin
müdür müavini,
filologiya üzrə fəlsəfə
doktoru

